

Četrți revež.

(Konec.)

omaj se je zdanilo, sta oče in sin vstala, da oskrbita živino in pogledata, če je vreme táko, da bi si lahko upala na morje.

Toda komaj sta prekoračila prag, je Julijana začela kričati:

»Na pomoč! Kakšna nesreča!«

V hipu sta bila možaka pri njej na koncu druge sobe, in medtem, ko se je ona topila v solzah, sta opazila odprto omaro in vdrt predal, kjer so imeli shranjene letne prihranke.

Mož je zdivil; srdil se je na ženo, ko je dozdej nosila samo srečo v Jazbino, pa ji je bruhal grozna očitanja v obraz:

»Mari nisi ti tega kriva? Zakaj sprejemaš tatove? Zdaj vidiš, kam te je pripeljalo tvoje neumno srce! Teci zdaj za njimi! Uničeni smo — in ti si to hotela, ciganka, prenočevavka postopačev in capinov!«

Sin Hervej je ves pobledel, tako ga je prevzelo, ko je videl mater v solzah in očeta vsega v togoti.

Šele čez pol ure se je kmet zavedel, bi li ne kazalo pogledat, če bi se našli tatovi. Šel je preko dvorišča, vzela v hlevu vile in vstopil v skedenj. Od zadaj sta ga spremljala žena in sin.

Na slami je bil le še četrți ubožec, ki je spal.

»Hop! Pokonci, lopov! Kje so ostali?«

Jedinščina je odprl oči, ne da bi se ganil. Ovit je bil v svoj plašč, ki ni imel več barve, in obraz njegov je bil bleđ kakor suha koruznica okoli njega.

»Zdi se, da ne razumeš, capin! Kje so ostali?«

Toda pogled tega ubožca je bil tako jasen in tako globok, da se je možu zdelo, da vidi široko morje, ki ga je gledal vsak dan s krova svoje ladje. Čeprav je bil ves divji od jeze, se vendar ni upal dotakniti berača, in manj trdo je rekel:

»Tebe ne dolžim! Nič hudega ti ne storim. Povej mi samo, kje so oni, ki so kradli.«

»Zdaj je četrť ure od tega, kar sem slišal letanje pred vrati, najemnik Jazbine. Toda, kakor so hitro šli, jih ne boste več dohiteli.«

In še vedno miren, v svojih mirnih potezah podoben kipu, govoreč kakor nekdo, ki ima za to oblast, je vprašal:

»Kaj so ti ukradli? Srečo?«

»Ne.«

»Otroka?«

»Ne.«

»Zavest poštenega moža, ki je vedno delal in storil svojo dolžnost?«

»Ne. Ukradli so mi petnajst pištol denarja, ki sem ga hranil v omari.«

»Torej,« je rekel berač, »si izgubil le to, kar se da popraviti. Kaj mi daš, če ti pomagam najti, kar so ti vzeli?«

»Izbiraj!« je rekel kmet.

»Izberem si ključ tvojega skedenja,« je rekel Jedinščina.

Najemnik Jazbine je gledal dolgi, zaviti, obrabljeni kos železa, ki je gledal iz ključavnice, in zmajal je z rameni.

»Da boš iznova lahko prišel sem?« je rekel.

»Jaz ali kdo drugi! Zakaž vedno boš več izgubil, če boš zaklepal svoje srce in svoj skedenj, kot če boš imel odprto eno in drugo. Snemi svojo mrežo, največjo, in pojdi za menoj.«

Vstal je, in kmet, ki je bil velik, je opazil, da je berač za glavo večji od njega. Rad je ubogal in na nosilnici je ob pomoči žene in sina nesel svojo mrežo.

Vsi štirje so dospeli skozi peščeno ravnino, kjer je bila trava mokra in se kadila v jutru, na obrežje. Morje, ki se je pomirilo, je valovilo po pesku, bilo bledovijoličasto in obrobljeno s srebrno peno. Počasi so se mu bližali navzdolž valov. Jedinščina ni izpregovoril besedice in le gledal površino valov, kjer je bila voda mirna. Ko so prišli sredi široke boke, je pokazal: »Vrzite mrežo!«

Najemnik in njegov sin sta stopila v morje, in mreža se je zaokrožila skoro za sto naročaje na dolgo. Medtem, ko sta ribiča s trudom vlekla mrežo, katere probkovina je plesala na valu in delala mehurje, je šel ubožec na bližnjo peščino in stal tam pokonci. Oba moža, uprežena v palice, sta naprej nagnjenih trupel in napetih mišic le počasi prišla naprej, kakor bi jih zadrževala zadaj nenavadna teža. Voda je ostala mirna, prozorna, in zdelo se je, da je prazna. Vendar pa se je velikanski krog ožil, in ognjeni žarki so ga prešinjali od časa do časa. Ribiča sta ugenila v njih ribe, ki so se zdaj vračale v morje, in sta upognjena, prijemajoč petlje zgoraj in spodaj, kolikor hitro sta mogla, vodila lov. Naenkrat sta vzkliknila. V mreži je bil živ kup velikih rib, ki je skakal, otepaval vodo z repi, se zaganjal proti mreži, se zgrinjal in zvijal v gube mreže in se zgrnil na kup ob obrežju kot skleda polna bele pene.

»Steci domov, Julijana, zaprezi konja in pripelji voz; polna kad jih bo. Kakšen lep dan!«

Najemnik in njegov sin sta skakala na desno in levo in grabila ribe, ki so se hotele izmuzniti ob mokrem nabrežju.

Ko sta pa vesela pogledala kvišku, da poiščeta Jedinščino, nista videla nikogar na pečini. Travniški nageljni so se odpirali solncu in sami gledali naokrog.

Od tistega časa je stal skedenj v Jazbini odprt. Ključa ni nihče prinesel nazaj niti ga niso nadomestili. Nikoli več ne šteje najemnik beračev, ki jih sprejema njegova žena, in v tej samotni deželi so v zimskih mesecih številni. In ona, kadar pripoveduje to povest svojim ali tujim otrokom, nikoli ne pozabi dostaviti:

»Moji malčki, sprejemajte reveže in ne plašite se, če jih je veliko. Ni naša reč, da bi izbirali. Prvi je morda zloben in tudi drugi in tretji. Dostikrat je četrti, ki je dober.«

